

У СПОМЕН НА СЛУЖИТЕЉА ГОСПОДЊЕГ РАДОВАНА

Миланка Тешовић,
Зоран Матић**

* Миштрополија црногорско-приморска,
Херцег Нови

** Епархија шабачка, Лозница

*Господе, молим ти се,
сјражи свакој дана, као сјарешина,
над домом овим и овим олшаром,
сјражи над овим камењем шаинственим
што се сабра овде
да узидано буде у твој живи храм.
Св. Амвросије Медиолански*

Четири године од упокојења оца Радована Биговића навршило се 31. маја 2016. г. Тим поводом користимо прилику да се присетимо његовог светлог лика. Данас, можда више него икада, осећа се мањак једне такве личности у Цркви, личности која је била пројава људскости и срдачног односа. Човек који је сваком пружао руку са благим осмехом; свештеник и учитељ коме смо се без страха могли обратити за помоћ, савет и утеху; брижни пастир не само за квалитетно образовање својих студената у Србији и иностранству, већ пре свега човек који је бринуо да свако од нас пронађе своје животно место служе-

ња у Цркви Христовој. У доба када је мало ко имао стрпљења да се бави бригама младих људи који траже смисао постојања, о. Радован није одбијао никога у жељи да помогне и укрепи. Његова благост у очима и искреност у речима пружале су подршку срцу које је, рањено грехом и грубошћу савременог начина живота, тражило лек. Својом радосном енергијом стварао је једну пријатну, пријатељску атмосферу, амбијент дијалога и расположења за љубавни однос. Писао је и говорио о Св. Сави, Вл. Николају, Св. Василију Острошком, Патријарху Павлу искрено, аутентично и увек са освртом на актуелни или универзални контекст. Ретко ко је умео тако разумљиво и пријемчиво савременом човеку да представи светост као стил и начин постојања у Цркви, и да визију светитеља прикаже као друштвени идеал коме може тежити сав народ, без изузетка. Како је приметио проф. Свилен Тутеков: „Његово целокупно служење као литурга, пастира и богослова беше један непрестани дијалог са савременим човеком и друштвом, којим је успевао да комбинује интуицију за људске егзистенцијалне проблеме с јеванђелском мудрошћу, да кроз ум Отаца споји у себи ерудицију богослова и филозофа.“¹ Заиста, био је и остао миљеник Цркве која га се непрестано сећа и враћа његовим благим речима, лику, примеру. Оста-

* mtesovic29@gmail.com,

** z.matic157@yahoo.com.

¹ Свилен Тутеков, „За отац Радован in memoriam“, *Саборност*, 7, 2013, 185–187.

вио је српском народу у наслеђе један генијалан животни појам који је назвао *екуменском љубављу*.² То није ништа друго до светитељска или свечовечанска љубав, доброта која излази из чистог срца, преображава цело биће и моли се за цео свет. За њу је потребна извесна свечовечанска мудрост. Отац Радован је био њено оличење. И ту се види да екуменском љубављу најбоље може да се бави особа која црпи са њених извора, Литургије и Јеванђеља.

Народ је волео да слуша његове истински интелектуалне приче, његов разборит говор који је био ехо вечног Логоса. Ко је имао прилике да искуси радост општења са њим, могао је јасно да разабере како права реторика извире из онтологије, из срчаног врела захваћеног огњем Божанске љубави. Та реторика, као духовно пиће, чини да друга срца горе (Лк. 24, 32). Та реторика, осим усменог преношења, налазила је плодотворне изразе и у писаној форми. Након прегледа његове библиографије,³ готово немогуће је не запитати се како је, поред мноштва активности у Цркви и на факултету, стизао толико много да пише, и тако разноврсно. Људи у Хришћанском културном центру подузели су се не малог подухвата обједињавања свега тога у једну публикацију, ње-

гових сабраних дела.⁴ Из тога ће се вероватно моћи видети да није имао намеру прављења теоретских система, већ да је увек одговарао на конкретне потребе, изазове, проблеме, било националне, друштвене, (био) етичке, еколошке, а особито црквене и хришћанске. Све то је долазило из његове способности да примећује и сагледава, као и склоности да се заинтересује, саосећа и разумева са другим, народом, светом, а не из пuke потребе за анализирањем и тумачењем. Може се рећи да је био интелектуалац који је свој ауторитет и своје знање користио не да влада, већ да служи другим људима.⁵ За богословље је говорио и писао да треба да буде пророчки глас у сваком времену, израз црквеног саморазумевања, растерећен од цитатологије, да

⁴ „Сабрана дела Радована Биговића“, <http://www.hkc.rs/sr/page/-sabrana-dela-radovana-bigovica>.

⁵ „Интелигенција опет треба да схвати да није призвана да влада, већ да служи народу и да својим иконописом ствара предислове – спољашњи амбијент за духовно рађање људи“, Радован Биговић, „Интелигенција у Цркви“, *Богословље*, Вол. 32, бр. 1–2, 1988, 50. Из дубине бића осећамо потребу да овакву формулацију упутимо савести нашег савременог друштва у коме се интелект испразнио до апсурда, те му је главна преокупација власт зарад чега се неодмерено експонира, манипулише, исказује самоувереност, без самокритичности и без прихватања било какве критике; што је у очевидном контрасту са примерима племенитих властодржаца из раније историје који су се умели понизити, бранити и бежати од доласка на владарски положај и похвала других, у маниру светитеља за шта имамо не мали број примера у Житијима Светих.

² Радован Биговић, *Свети Василије Острошки*, Ваљевац, Ваљево, 1998, 6.

³ „Библиографија проф. др Радована Биговића“, IntRes: <http://www.hkc.rs/sr/page/bigovic--bibliografija>.

користи језик постмодерне, да излази изван оквира професионалности, да се креативно сусреће са модерношћу, а опет да не губи из вида контекст Светог Предања и служења Цркви.⁶ Човеку који хоће да се бави веронауком, поред методолошких и педагошких квалитета, саветовао је да треба да поседује „особине литурга“, који ће „своју службу да припрема постом и молитвом, врлинама и добрим делима, јер једино тако његове речи могу да буду ‘кондензатори’, ‘пријемници’ Вечне Речи. Говор о вери не сме само да изазива утисак о елоквентности и учености, већ првенствено утисак сведочења“.⁷ Затим: „Уколико се верска настава ограничи само на учионицу, лиши молишве, као најбољег метода богоспознања и човекопознања, *иричешића*, чтецирања, читања апостола, хорског и унисоног појања на богослужењима, вера се претвара у идеологију, у жалови систем дефиниција и појмова који немају утицаја на конкретни живот.“⁸

Изнав „опште правило: тамо где се укорени православна вера, одмах настају и висока остварења културе“⁹ потврдило се и у наше

време. Око њега и иза њега образовала се хришћанска култура, онаква какву је предефинисао: као иконолошка култура, као *један велики иконостах*.¹⁰ Изван таквог одређења, упозоравао је о. Радован, култура „личи на кућу без прозора и врата у коју не допире спољашња светлост. Таква култура је непрозирна за вечно и божанско, слепа да види бесконачно много истина и тајни живота које се скривају иза њених видљивих форми“.¹¹ Следујући мисао руског филозофа Фјодорова, увиђао је да су истинска стетишта културе поприлично запостављена места, па је стога постављао питање: „Зар игде треба чешће одлазити него у храм и музеј?“¹² Јер „сваки храм и сваки музеј јесте видљива и опишљива пројекција неба на земљи; сабирно и саборно место,¹³ дом за све, ста-

¹⁰ Биговић, Р., 1988, 45.

¹¹ *Исто*, стр. 45.

¹² Биговић, Р., 2000, 70.

¹³ Основне замисли о храму и музеју као културним и саборним жижкама могу се наћи у Николај Фјодоров, *Филозофија оишће ствари*, ЦИД, Подгорица, 1998, 67–71, 110, 115, 140–141, 143–146, 149–151, 165, 213, 220, 224, 292–298, 339–340, 349–350, 378–379, 398–399, 515–516, 518, 522–526 и у Николај Фјодоров, *Васкрсење и васкрсавање*, Логос, Београд, 2010, 59–88. Те идеје имале су импресивне стваралачке одјеке код уметника и филозофа Василија Чекригина у делу *Коначно исходишће*, Логос, Београд, 2011, 56–73, 77, 85, 89–91, 141–143, 146–149, 167–168; о храму као културно-образовној институцији (и о идеји храма-школе која се практично реализовала у Русији крајем XIX века) видети у Анастасија Гачева, *Свети ће биши лейоша Христова*, Логос, Београд, 2007, 28–34. Код нас, у кон-

⁶ Радован Биговић, „Православна теологија у посттеолошкој епохи“, *Саборност*, 7, 2013, 19–29.

⁷ Радован Биговић, *Црква и друштво*, Хиландарски фонд при Богословском факултету СПЦ, Београд, 2000, 86–87.

⁸ *Исто*, 87.

⁹ Архим. Тихон Ракићевић, „Уводна реч“, у *Манастир Студеница: монографија манастира Студенице*, Манастир Студеница, 2010, 3.

ниште и коначиште свих: живих и мртвих; израз неког прадубинског и праисконског вапаја људског бића за јединством света и човечанства, за јединством света који је на историјском и емпиријском плану сав различит, подељен, супротстављен, непријатељски. Они су израз вечног божанског плана о свету чији је наум да свет буде јединствен и непролазан¹⁴. Када се ове речи схвате и доживе у срцу, онда питање које је поставио има мотивационо-надахњујућу призив и ненаметљив је призив на *заједничко дело*, к храму у коме је служио и оставио неувели лавор славе; храму који је Земуну удахнуо јединствен *genius loci* – дух места: места у коме се људи осећају посебно, чудновато сусрећу и надахњују на стваралачко изражавање. Тај дух је заправо дух заједништва; саборна свест у коју када се *било ко* придружи, постаје генијалан¹⁵, прима различите дарове и доприноси културном стваралаштву за које је извесно да се може одржати и када буде огњем испитано/обелодањено (1. Кор. 3, 13).

Јер такво стваралаштво и култура постижу своје идеално, литургијско, назначење; постају принос Богу и другом: „У свакој култури динамика Евхаристије доводи до „литургије после Литургије“, односно

до литургијског односа према материјалном свету, до претварања заједничког људског јединства у *koinonia* и кроз историју – у начин Тројичног постојања.“¹⁶

Све у свему, и речју и делом био је вредни црквени и духовни неимар, о чему сведочи драгоцену успомена из пера проф. Тутекова: „Отац Радован је имао обичај да говори да је највећи подвиг изграђивати Цркву као литургијско друштво. Целокупним служењем као литург и пастир, он достојно извршавао тај подвиг, неуморно градећи парохују при маленом Храму Св. Архангела Гаврила у Земуну као живо литургијско друштво, у којем се свако прима гостољубиво, с пажњом и љубављу. Отац Радован беше истински иконом (управитељ) и домаћин у овом друштву и често смо помишљали да је то олицетворење оног *ioshoљубивої ейоса* древних хришћана, о коме говори Св. Климент Римски.“¹⁷ Црква манастира Св. Архангела Гаврила, манастирски конак и брдо Гардош у Земуну још увек су намагнетисани његовом појавом и постојањем. Све то изванредно наговештава да на чудесан начин љубав побеђује смрт. Они који следе Христа понављају Његову победу над смрћу која је постала *Пасха, иролаз у Царство Божије*.¹⁸ И ту човек не може да остане равнодушан када га озари

тексту ове теме, говори и пише Владимир Меденица, у *Орази у сребрном ојлегалу*, Графичар, Горјани, 2013, 83–85, 121–122.

¹⁴ Биговић, Р., 2000, 67–68.

¹⁵ Николај Берђајев, *Философија слободне*, Логос, Београд, 2006, 9.

¹⁶ Биговић, Р., 2010, 64.

¹⁷ Тутеков, С., 185–187.

¹⁸ Александар Шмеман, *Велики иоси*, Братство Св. Симеона Мироточивог, Требиње: Манастир Тврдош, 2007, стр. 9.

живот будућег века. Ипак, чим одевољена личност – остане празнина. Присећамо се и постаје нам јасна лакоћа духовне атмосфере која га је окруживала, те колико је без његове *уникалне харизме да сабира, негује, тради и воли*¹⁹ тешко импровизовати нешто бар приближно томе. Ако се нека заједница окупи око личности, онда треба да се подсећа на то да одлазак те уједињујуће личности представља испит вере. Лако је живети у надахнућу, али живот хришћански често пролази кроз остављености, а у тим стањима треба бити постојан, духовно стамен. У том смислу, празнина јесте медијум љубавне поетике. У њој љубав налази своје изразе, у њој љубав постаје очигледна. Када грлимо вољену особу осећамо онтолошку увереност, животну испуњеност и јединство. Када није ту, грлимо њену одсутност и уверавамо се у невидљиве љубавне нити које нас вежу, али и у то да ништа ту празнину не може попити до само њено присуство. Тако, искрено се надамо у пригрљај у вечности и радост будућег века.

Радуј се оче Радоване, Бог ти се обрадовао!

Литература:

Берђајев, Н. (2006), *Философија слободе*, Логос, Београд.

Биговић, Р. (1988), „Интелигенција у Цркви“, *Богословље*, Вол. 32, бр. 1–2, 43–50.

Биговић, Р. (1998), *Свети Василије Острошки*, Ваљевац, Ваљево.

Биговић, Р. (2000), *Црква и друштво*, Хиландарски фонд при Богословском факултету СПЦ, Београд.

Биговић, Р. (2010), *Православна теологија екуменизма*, Хришћански културни центар, Београд.

Биговић, Р. (2013), „Православна теологија у посттеолошкој епохи“, *Саборност*, 7, 2013, 19–29.

Гачева, А. (2007), *Свети ће бити лејоша Христова*, Логос, Београд.

Меденица, В. (2013), *Огрази у сребрном олегалу*, Графичар, Горјани, 2013.

Ракићевић, Т. (2010), „Уводна реч“, у *Манастир Студеница: монографија манастира Студенице*, Манастир Студеница.

Тутеков, С. (2013), „За отец Радован in memoriam“, *Саборност* 7, 185–187.

Фјодоров, Н. (2010), *Васкрсење и васкрсавање*, Логос, Београд.

Фјодоров, Н. (1998), *Филозофија оштите ствари*, ЦИД, Подгорица.

Чекригин, В. (2011), *Коначно исходиште*, Логос, Београд.

Шмеман, А. (2007), *Велики иоси*, Братство Св. Симеона Мироточивог, Требиње: Манастир Тврдош.

„Библиографија проф. др Радована Биговића“, IntRes: <http://www.hkc.rs/sr/page/bigovic--bibliografija> (посећено 16. маја 2016. г.).

„Сабрана дела Радована Биговића“, IntRes: <http://www.hkc.rs/sr/page/-sabrana-dela-radovana-bigovica> (посећено 16. маја 2016. г.). □

¹⁹ Тутеков, С., 185–187.